

întrevadă nu doar aspirația, ci și capacitatea autoarei de a înscrie informațiile transmise într-un orizont istoric și cultural cât mai larg și concludent, printr-o veritabilă strategie a contextualizării faptelor de vorbire.

Comentariile bogate, de natură filologică, lingvistică și semiotică, ce însoțesc, de fiecare dată, denumirile repertoriate și analizate, pot furniza informații de interes pentru specialist, dar se pot constitui și în surse captivante pentru amatorul de „curiozități” etimologice și „corespondențe semantice în configurații denominative”.

CARMEN VLAD
Universitatea Babeș-Bolyai
Facultatea de Litere
Cluj-Napoca, str. Horia, 31
carmenvld@yahoo.com

TEODOR OANCĂ, *Microsisteme antroponimice românești*,
Editura Grafix, Craiova, 2016, 172 p.

Volumul semnat de Teodor Oancă, *Microsisteme antroponimice românești*, prezintă o structură diversă, analizând în cele patru secțiuni, precedate de *Introducere*, *Bibliografie*, *Sigle pentru regiuni* și *Sigle pentru județe*, nume de familie provenite de la nume de funcții publice din Evul Mediu românesc, nume de familie provenite de la nume de funcții publice din epoca modernă, nume de familie provenite de la nume de meserii și ocupații și sensul figurat al unor apelative devenite nume de familie. În cadrul celei din urmă secțiuni, autorul discută numele de familie provenite de la: nume de păsări și animale domestice, nume de ființe sălbatice, nume de pești, nume de plante și apelative care aparțin terminologiei vinului.

Introducerea cărții nu este o simplă expunere a conținutului volumului, ci ne oferă o privire de ansamblu asupra originii, structurii și evoluției numelui de familie în societatea românească în ultimele două secole. Sunt menționate aici modul de constituire a sistemului antroponimic popular, sistem pus în evidență de catagrafiile din Moldova și Țara Românească, obligativitatea numelui de familie impusă în Transilvania la sfârșitul secolului al XVIII-lea, în urma dispoziției date de împăratul Iosif al II-lea, consacrarea conceptului de nume de familie prin legea asupra numelui din 1895. Persoanele care au optat, în baza acestei legi, pentru un nume de familie au acceptat să poarte numele personal al tatălui sau al mamei. Pe lângă aceste nume de familie, Teodor Oancă subliniază că mai exista *numele complementar*, acesta fiind un „nume comun din vocabularul activ al limbii din secolul al XIX-lea” (p. 9). Nu sunt neglijate nici problemele legate de numele de familie derivate cu sufixul *-ar*, redat în scris *-ari*, *-ariu* (*Cojocari – Cojocariu*, *Rotari – Rotariu* etc.), sau de interpretarea lui *-u* final (*Cojocarul*, *Rotarul*).

În ceea ce privește statutul lui *-u* final din nume de familie precum *Cojocarul*, *Olarul*, *Rotarul* etc., autorul consideră că am avea de-a face cu un „sufix antroponimic, ca și în cazul numelor de familie care provin din apelative terminate în consoană: *bălos – Bălosu*, *lăcătuș – Lăcătușu*, *maior – Maioru* [...]. Sufixul antroponimic moțional *-u* are corespondent în sufixul antroponimic *-a*, care derivă nume masculine pentru a forma nume feminine” (p. 12). Argumentul autorului este de natură morfosintactică: numele de familie, care provin dintr-un apelativ cu formă de masculin, sunt, pe de-o parte, articulate la cazurile genitiv și dativ cu articol hotărât proclitic (*lui Cojocarul*, *lui Olarul*, *lui Rotarul* etc.), iar, pe de altă parte, nu pot fi dublu articulate la cazurile genitiv și dativ (p. 12). Raționamentul propus credem că nu este justificat, întrucât se flexionează cu articol proclitic substantivul propriu în calitate de nume de

familie; articularea cu articol hotărât enclitic, în varianta regională a lui *-u*⁵, se realizează într-o primă etapă, cea în care apelativul, adică substantivul comun, devine poreclă sau supranume.

Numele de familie sunt redată în lucrarea de față așa cum apar în actele de stare civilă, fără comentarii referitoare la aspecte fonetice, morfologice și etimologice pe care le implică antroponimele menționate. Din punctul de vedere al formei, am constatat că numele de familie înregistrate de autor corespund, pe de-o parte, normelor ortografice actuale, iar, pe de altă parte, remarcăm că unele dintre ele prezintă particularități fonetice dialectale: palatalizarea bilabialei *p* urmate de diftongul *-je-* la *k*: n. fam. *Chetrariu*, *Chetraru*; reducerea diftongului *-je-* la *-e-*: n. fam. *Ferar(u)*, *Fluerariu*, *Flueraru*, *Lupoe*, *Oae*, *Petrar*, *Petrariu*; păstrarea unor forme etimologice (n. fam. *Murar* < *murar* < lat. *molaris*, *Purcar* < *purcar* < lat. *porcarius*, n. fam. *Ular*, *Ulariu* < *ular* < lat. *ollarius*), conservarea variantelor dialectale ale unui cuvânt (n. fam. *Brabete* < *brabete*, varianta lui *vrăbete*, n. fam. *Vrabete* < *vrabete*, varianta lui *vrăbete*, n. fam. *Coșer* < *coșer*, varianta lui *coșar*, n. fam. *Purec* < *purec*, varianta lui *purice*).

Numele de familie este analizat nu numai din perspectiva provenienței, dar și a frecvenței acestuia în cadrul unei unități administrativ-teritoriale (regiune, județ). Această modalitate de expunere a numelui de familie oferă o viziune amplă asupra mișcărilor populației de la o zonă la alta și a relațiilor interumane. Pe de altă parte, metoda de lucru propusă de autor ar putea fi și o modalitate de reconstituire (parțială), pe baza geografiei lingvistice, a ariei unui apelativ. Spre exemplu, dacă se urmărește noțiunea *prună* din punctul de vedere al apelativelor aflate în raport sinonimic și al numelor de familie care desemnează noțiunea în discuție (n. fam. *Perja*, *Poamă*, *Prună*), constatăm că frecvența numelui de familie într-o anumită zonă geografică poate fi corelată cu aria lingvistică a apelativului corespondent, numele de familie dobândind „particularități proprii lexicului activ al limbii dintr-o fază istorică a dezvoltării ei” (p. 165).

Din punctul de vedere al originii, cercetătorul Teodor Oancă afirmă că „toate numele de familie înregistrate provin din apelative, care în sistemul antroponimic se prezintă fie cu sens propriu, fie cu sens figurat. Intră sub incidența sensului propriu apelativele care exprimă profesia, funcția administrativă, meseria, ocupația, etnia etc.”. Sensul figurat, cel care a generat porecle, iar apoi nume de familie, stă la baza numelor de familie formate de la nume de păsări și animale domestice, de la nume de ființe sălbatice, de la nume de pești și de plante, de la apelative care aparțin terminologiei viei și vinului (p. 107).

Deoarece pentru numele de familie provenite din porecle nu se cunoaște cu exactitate împrejurarea care a dat naștere poreclei, unele nume pot proveni de la sensuri diferite ale unui apelativ. În această ipostază este regăsit numele de familie *Babișă*, încadrat atât în categoria numelor de familie provenite de la nume de pești, cât și în seria numelor de familie provenite de la nume de ființe sălbatice.

Deși în microsistemul antroponimic prezentat de autor mai există nume de familie care pot avea etimologie multiplă, autorul le prezintă ca având o singură sursă etimologică. Spre exemplu, Teodor Oancă consideră că numele de familie *Struș* provine de la numele păsării. Or, urmărind frecvența și răspândirea geografică a numelui de familie *Struș*, nu ar trebui să excludem nici ipoteza potrivit căreia acest nume de familie ar putea proveni din apelativul *struș* „om (mare) și înalt” sau din sensul regional, regăsit în Maramureș, nordul Transilvaniei și Bucovina „buchet de flori, mănunchi de plante, de pene”, „ramură verde sau bucată de pânză albă pusă în vârful unei case care se află în construcție” (DLR, s.v. *struș*)⁶. Într-o situație similară se află numele de familie *Șoșoi*. În Oltenia și Banat, *șoșoi* este, într-adevăr, cunoscut cu sensul de „pui de iepure”, dar, pentru ocurența acestui nume de familie în celelalte zone geografice menționate de autor, nu ar trebui eliminate nici glosările „epitet pentru un copil în fașă” sau „epitet ironic pentru țigani” (DLR, s.v. *șoșoi*).

⁵ Ocurența lui *-u* final atât în structura numelor de familie, cât și în cea a apelativelor, considerăm că este o particularitate dialectală a dacoromânei și de aceea acest *-u* final nu ar trebui asimilat sufixelor.

⁶ Vezi, în acest sens, frecvența numelui de familie *Struș* în zona Maramureșului (6 ocurențe în jud. MM), a Moldovei (27 ocurențe în jud. BT, 262 jud. SV) și a Transilvaniei (26 ocurențe în jud. BN) (p. 128).

Pentru numele de familie *Cosac*, regăsit în mai multe zone, printre care și în Oltenia, nu ar trebui să excludem nici ipoteza provenienței din apelativul *cosac* „trunchi de lemn”, consemnat de DLR și atestat în Oltenia (DLR, s.v. *cosac*).

De asemenea, sensul apelativului *vătui*, corespondent numelor de familie *Vătui*, *Vătuiu*, nu trebuie raportat exclusiv la un nume de animal „ied, țap tânăr”, odată ce, în Oltenia⁷, acest lexem este cunoscut și cu sensul de „copil sau tânăr (necăsătorit)” (vezi ALR I 1 787/131, 750 și DLR s.v. *vătui*).

Având în vedere abordarea descriptivă din prima parte a cărții, cea cu privire la numele de familie provenite de la nume de funcții din Evul Mediu românesc, și numele de familie provenite de la nume de funcții publice din epoca modernă, ne-am fi așteptat ca și în a doua parte a studiului, autorul să explice/gloseze o parte dintre termenii de proveniență a numelor de familie. Dintre aceștia ne atrag atenția lexemele *juc(u)*⁸ (p. 149) și *mardar*⁹ (p. 80), neatestat în DLR și DELR, termeni pe care autorul îi raportează la un nume de plantă, respectiv la un nume de meserie, ocupație.

În concluzie, studiul dlui Teodor Oancă se dovedește a fi un instrument de lucru util cercetătorilor preocupați de domeniul onomasticii, dar și de dialectologie și lexicologie. Meritul autorului este de a fi pus la dispoziția celor interesați o lucrare care evidențiază nu numai aspecte lingvistice, dar și particularități de natură socio-culturală din secolul al XIX-lea.

GABRIELA VIOLETA ADAM
Academia Română
Institutul de Lingvistică și Istorie Literară
„Sextil Pușcariu”
Cluj-Napoca, str. E. Racoviță, 21
gabrieladomide@yahoo.com

DAIANA FELECAN, OLIVIU FELECAN (ed.), *Magistri et alumni, amore scribendi. Studia. In Honorem Professoris Nicolae Felecan*, Cluj-Napoca, Editura Mega, Editura Argonaut, 2016, 842 p.

Numele profesorului Nicolae Felecan s-a impus în mediul universitar românesc, acesta dedicându-și viața studiului limbii române și al limbii latine. Numeroasele sale lucrări lingvistice reflectă un neobosit cercetător, având rezultate mai mult decât notabile.

Publicată prin colaborarea a două edituri clujene de prestigiu, Mega și Argonaut, sub coordonarea lui Oliviu și a Daiane Felecan, lucrarea de față este un omagiu adus profesorului Nicolae Felecan la împlinirea a 75 de ani, prin evocări și studii științifice semnate de 55 de personalități din țară și din străinătate, de la importante centre universitare sau institute de cercetare. Structura volumului reflectă multidisciplinaritatea studiilor și diversitatea abordărilor tematice. Lucrarea cuprinde șapte capitole: 1. *Evocări*; 2. *Etimologie. Dialectologie. Istoria limbii române*; 3. *Ortografie. Gramatică*; 4. *Lexicologie. Pragmalingvistică*; 5. *Onomastică*; 6. *Cultură și civilizație clasică. Romanistică*; 7. *Miscellanea*, precedate de o schiță biobibliografică, de un prolog și concluzionate printr-un epilog, realizat de sărbătoritul însuși.

⁷ În Oltenia, n. fam. *Vătui* are 156 de ocurențe, iar n. fam. *Vătuiu*, 213 ocurențe (vezi p. 115).

⁸ Forma *juc(u)*, ca nume de plantă, nu este atestată nici în *Dicționarul etnobotanic* al lui Al. Borza.

⁹ N. fam. *Mardar* < s.m. *mardar* ar putea fi glosat, credem noi, „comerciant de vechituri” < s.f. *mardă* „obiect care se dă în plus la o vânzare” (DLR, s.v. *marda*), „rămășiță dintr-o marfă învechită care nu se mai vinde; vechitură, lucru de aruncat” (DELRL, s.v. *marda*) + suf. *-ar*.